

የገንዘብ ሚኒስቴር

ባልተከፋፈለ ትርፍ ላይ ስለተጣለው ግብር አፈፃፀም

የወጣ መመሪያ ቁጥር 209/2013

ገንዘብ ሚኒስቴር

2011 ዓ.ም

**ባልተከፋፈለ ትርፍ ላይ ስለተጣለው ግብር አፈፃፀም
የወጣ መመሪያ ቁጥር 209/2013**

1. አወጪ ባለሥልጣን

የገንዘብ ሚኒስትሩ በገቢ ግብር አዋጅ ቁጥር 979/2008 አንቀጽ 61 በተሰጠው ሥልጣን መሠረት ይህንን መመሪያ አወጥቷል፡፡

**ክፍል አንድ
ጠቅላላ**

2. አጭር ርዕስ

ይህ መመሪያ 'ባልተከፋፈለ ትርፍ ላይ ስለተጣለው ግብር አፈፃፀም የወጣ መመሪያ ቁጥር 209/2013' ተብሎ ሊጠቀስ ይችላል፡፡

3. ትርጓሜ

በገቢ ግብር አዋጅ ቁጥር 979/2008 እና በታክስ አስተዳደር አዋጅ ቁጥር 983/2008 ትርጉም የተሰጠው ቃል በእነዚህ አዋጆች የተሰጠውን ትርጉም ይይዛል፡፡ ከዚህ በተጨማሪ ለዚህ መመሪያ አፈጻጸም፡-

1. "ያልተከፋፈለ ትርፍ" ማለት የድርጅቱ የሂሳብ ጊዜ ከተጠናቀቀ በኋላ ባለው የ12 ወራት ጊዜ ውስጥ ለባለአክሲዮኖች ያልተከፋፈለ ወይም በኢትዮጵያ ውስጥ ባቋቋመው በቋሚነት የሚሥሩ ድርጅት አማካኝነት የንግድ ሥራ ለመፈካሄድ በኢትዮጵያ ውስጥ ነዋሪ ያልሆነ ድርጅት ያልተላከ ትርፍ ወይም የከባንያውን ካፒታል ለማስደግ ያልዋለ የተጣራ ትርፍ ነው፡፡
2. "የተጣራ ትርፍ" ማለት በገቢ ግብር አዋጅ መሠረት በተሰጠው ግብር የሚከፈልበት ገቢ ላይ ከባንያው ሊከፍል የሚገባው የንግድ ትርፍ ከተከፈለ በኋላ ሌሎች የሚሰጡ ወጪዎች እንዲሁም አላቂ ለሆኑት ነገሮች መካከል የገንዘብና የገንዘብ ስንቆች ሁሉ በሂሳብ ጊዜው ከተገኘው ጠቅላላ ገቢ ላይ ተቀንሰው የሚገኘው ትርፍ ነው፡፡
3. "ባለስልጣን" ማለት የገቢዎች ሚኒስቴር ወይም የአዲስ አበባ ወይም የድሬዳዋ ከተማ አስተዳደር የገቢዎች ባለስልጣን ነው፡፡
4. "አዋጅ" ማለት የፌዴራል የገቢ ግብር አዋጅ ቁጥር 979/2008 ነው፡፡

4. የተፈጻሚነት ወሰን

ይህ መመሪያ ያገኙትን ትርፍ በሙሉ ወይም በከፊል እንዳያከፋፍሉ በህግ ከተከለከሉት በስተቀር ያልተከፋፈለ ትርፍ ባላቸው ማናቸውም ድርጅቶች ላይ ተፈጻሚ ይሆናል፡፡

ክፍል ሁለት

ባልተከፋፈለ ትርፍ ላይ ግብር የሚከፈልበት ስርዓት

5. ግብር ስለመከፈል

1. ያልተከፋፈለ ትርፍ በአዋጁ አንቀጽ 61 መሰረት አስር በመቶ (10%) ግብር ይከፈልበታል፡፡
2. አንድ ድርጅት ባልተከፋፈለ ትርፍ ላይ ግብር እንዲከፍል የሚያስፈልገው ድርጅቱ በአንድ የሂሳብ ጊዜ ወስጥ የተገኘውን ያልተከፋፈለ ትርፍ የሂሳብ ጊዜው በተጠናቀቀ በ12 ወራት ጊዜ ወስጥ የአባላቱን የአክሲዮን ድርሻ መጠን እና የድርጅቱን ካፒታል በተገኘው የተጣራ ትርፍ መጠን ካሳደገ ነው፡፡ ሆኖም የተጣራው ትርፍ ያልተከፋፈለው የትርፍ ድርሻ ከፊል ከሆነ የዚህ ንዑስ አንቀጽ ድንጋጌ ተፈጻሚ የሚሆነው ባልተከፋፈለው የትርፍ መጠን ላይ ብቻ ይሆናል፡፡
3. ያልተከፋፈለ ትርፍ ያለው ድርጅት በዚህ መመሪያ መሰረት የተጠቀሰው የ12 ወራት ጊዜ ካበቃ በኋላ ባለው 2 (ሁለት) ወር ጊዜ ወስጥ ግብርን አስታወቆ መክፈል ይኖርበታል፡፡

6. መክረጃዎችን ስለመቅረብ

1. አንድ ድርጅት ያልተከፋፈለ ትርፍ የሌለው መሆኑን ለመወሰን እንዲቻል ቀጥሎ የተመለከቱትን መክረጃዎች ለባለስልጣኑ መቅረብ አለበት፡፡
 - ሀ) በአንድ የሂሳብ ጊዜ ወስጥ የተገኘው የተጣራ ትርፍ ለባለአክሲዮኖች የተከፋፈለ ወይም የባለአክሲዮኖችን የአክሲዮን ድርሻ መጠን ለማሳደግ የዋለ መሆኑን የሚያረጋግጡ እንደቅደም ተከተላቸው በተከፋፈለው የትርፍ ድርሻ መጠን ልክ ግብር ስለመክፈሉ ወይም የድርጅቱ ካፒታል ስለማይገባ የሚያረጋግጥ መክረጃ፤
 - ለ) የአባላት የአክሲዮን ድርሻ እና የድርጅቱ ካፒታል ስለማይገቡ የሚቀርቡ መክረጃዎች እንደአግባብነቱ በሰነዶች ምዝገባና ሚጋገጫ ጽ/ቤት ወይም አግባብነት ባለው የክልል/የከተማ አስተዳደር ቢሮ የጸደቀ የድርጅቱ ቃለ-ገባዬ እና ከንግድና ኢንዱስትሪ ሚስቴር ወይም አግባብነት ባለው አካል/ንግድ ቢሮ የድርጅቱ ካፒታል ስለማይገቡ የሚሰጡ ሰነድ፤
2. ድርጅቱ በ12 ወራት ጊዜ ወስጥ ያገኘውን የተጣራ ትርፍ ለባለአክሲዮኖች ሳያከፋፍል የአክሲዮን ድርሻቸውን መጠን ለማሳደግ ያዋለው ከሆነ ይኸንኑ የሂሳብ ጊዜው ካበቃ በኋላ ያለው የ12 ወራት ከተጠናቀቀ በኋላ ባለው 2 (ሁለት) ወር ወይም ቀደም ብሎ ባለው ጊዜ ወስጥ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 ላይ የተጠቀሱ መክረጃዎችን በማያያዝ ለባለስልጣኑ መቅረብ አለበት፡፡

7. ባልተከፋፈለ ትርፍ ላይ ግብር ያለመክፈል ወጠቅ

1. አንድ ድርጅት ያልተከፋፈለ ትርፍ ኖሮት በዚህ መመሪያ አንቀጽ 5 (3) በተጠቀሰው ጊዜ ወስጥ ግብዥን ያላስታወቀ እና ያልከፈለ እንደሆነ ከሚከተለው ፍሬ ግብር በተጨማሪ በታክስ አስተዳደር አዋጅ ቁጥር 983/2008 አንቀጽ 104 እና 105 መሰረት አስተዳደራዊ መቆጣጠር ይጠበቃል፤ እንዲሁም ባልተከፈለው ፍሬ ግብር ላይ ወለድ ይከፍልበታል፡፡

2. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 ላይ የተመለከተው ቢኖርም ድርጅቱ በዚህ መመሪያ አንቀጽ 5 (2) በተጠቀሰው ጊዜ ወስጥ ትርፉን የባለአክሲዮኖችን ድርሻ ለማስደግ ያዋለው ሆኖ ይህንኑ በመመዘኛው አንቀጽ 6 (2) በተጠቀሰው መሰረት ያላስታወቀ እንደሆነ ፡-
 - ሀ) በተጠቀሰው ጊዜ ወስጥ የባለአክሲዮኖችን ድርሻ ስለማስደገ በድርጅቱ ላይ ግብር ከመወሰኑ በፊት ከታወቀ በታክስ አስተዳደር አዋጅ ቁጥር 983/ 2008 አንቀጽ 104 (5) መሰረት አስተዳደራዊ መቆጣጠር ብቻ ይጠበቃል፡፡

 - ለ) በተጠቀሰው ጊዜ ወስጥ የባለአክሲዮኖችን ድርሻ ስለማስደገ በድርጅቱ ላይ ግብር፣ አስተዳደራዊ መቆጣጠር እና ወለድ ከተወሰነ በኋላ የታወቀ ከሆነ ደግሞ የተወሰነበት ግብር ክፍያ በዘገየበት የሚከፈል መቆጣጠር እና ወለድ ቀሪ ሆኖ በታክስ አስተዳደር አዋጅ አንቀጽ 104 (1) መሰረት ባለመክታዎቅ የሚገለጸውን አስተዳደራዊ መቆጣጠር እንዲከፍል ይደረጋል፡፡

3. አንድ ድርጅት የድርጅቱን ትርፍ የባለአክሲዮኖቹን ድርሻ ለማስደግ ያዋለው የሂሳብ ጊዜው በተጠቀሰው ከ12 ወራት በኋላ ከሆነ መብቱን እንደተወሰደ እና ያልተከፋፈለ ትርፍ እንዳለው ስለመቆጠር በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 በተመለከተው መሰረት ግብዥን፣ አስተዳደራዊ መቆጣጠር እና ወለድ ይከፍላል፡፡

8. የትርፍ ድርሻ ግብርን ቀሪ ስለማድረግ

ባልተከፋፈለ ትርፍ ላይ ግብር ከተከፈለ በኋላ ድርጅቱ ትርፉን ለባለአክሲዮኖች ያከፋፈለ እንደሆነ በአንድ ገቢ ላይ ሁለት ጊዜ ግብር መጠየቅ ስለማይቻል በአዋጁ አንቀጽ 55 መሰረት የሚከፈለው የትርፍ ድርሻ ግብር ተፈጻሚ አይሆንም፡፡

9. በግብር እጩታ ላይ ያለ ድርጅት

በግብር እጩታ ላይ ያለ ድርጅት ያገኘውን የተጣራ ትርፍ ለባለአክሲዮኖች ካከፋፈለ በአዋጁ አንቀጽ 55 ወይም የተጣራ ትርፉን ለካፒታል ማስደረግና ካላዋለው ወይም ለባለአክሲዮኖች ካላከፋፈለው በአዋጁ አንቀጽ 61 መሰረት ለከፈለ የሚገባውን ግብር የመክፈል ግዴታ አለበት፡፡

10. ስለህብረት ስራ ማህበራት የግብር አከፋፈል ሁኔታ

1. ስለህብረት ስራ ማህበራት በወጣው አዋጅ ቁጥር 985/2009 መሰረት ማንኛውም የህብረት ስራ ማህበር ካገኘው ትርፍ ላይ 30 በመቶውን ለካፒታል ማደጊያ ካዋለው በኋላ የቀረመን ትርፍ ግለሰብ ላልሆኑ አባላት የሚከፋፍል ሲሆን ግለሰብ ላልሆኑ አባላት የሚከፋፍለው ትርፍ ከትርፍ ድርሻ ግብር ነፃ ነው። ሆኖም ግለሰብ ለሆኑ አባላት የሚከፋፈለው የትርፍ ድርሻ ግብር ይከፈልበታል።
2. የሕብረት ስራ ማህበር አባላት ያገኙትን ትርፍ ለካፒታል ማደጊያ የሚያወሉት ከሆነ ይህን የሚያረጋግጥ ማስረጃ ከህብረት ስራ ኤጀንሲ ወይም አግባብነት ካለው አካል በማቅረብ ካልተከፋፈለ ትርፍ ግብር ነጻ ለሆኑ ይችላሉ።
3. በዚህ መመሪያ አንቀጽ 5 የተደነገገው ቢኖርም የህብረት ሥራ ማህበራት ግለሰብ ለሆኑ አባላት ባልተከፋፈለ የትርፍ ድርሻ ላይ ግብር እንዲከፍሉ የሚጠየቁት በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 2 የተመለከተውን መረጃ የህብረት ሥራ ማህበሩ ሂሳብ አዲት ከተደረገ በኋላ ባለው የ12 ወራት ጊዜ ውስጥ ለታክስ ባለሥልጣኑ ካላቀረቡ ነው።

ክፍል ሦስት
ልዩ ልዩ ደንጋጌዎች

11. የተሻሩ መመሪያዎች

በገንዘብና አኮኖሚ ትብብር ሚኒስቴር ሐምሌ 30/2005 በቁጥር ፲/አ/1/2/3 የወጣው መመሪያ በባለስልጣኑ ይህን መመሪያ ለማስፈጸም የተላለፉ ደብዳቤዎች በዚህ መመሪያ ተሸረዋል።

12. መመሪያው የሚከናወነው ጊዜ

ይህ መመሪያ ከ2009 የሂሳብ ዓመት ጀምሮ በተገኘና ባልተከፋፈለ የትርፍ ድርሻ ላይ ተፈፃሚ ይሆናል። ሆኖም ከኢትዮጵያ የበጀት ዓመት የተለየ የሂሳብ ጊዜን ለሚጠቀሙ የአዋጁ አንቀጽ 28(6) ተፈፃሚ ይሆናል።

አዲስ አበባ ግንቦት 16 ቀን 2011 ዓ.ም.

**አህመድ ሸይካ
የገንዘብ ሚስትር**